Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 40 (3555) Варшава, 5 жовтня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Голова УІНП: «Ми вчимося дружити». с. 2

VI Міжнародна наукова конференція в Перемишлі. с. 8

Українська спадщина Закерзоння. с. 10

ISSN 027-8254
40
9 770027 825252

eprasa.pl f8ea6d0d0e

ТЕМА НОМЕРА

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Голова УІНП: «Ми вчимося дружити»

Розмова з Олександром Алфьоровим, головою Українського інституту національної пам'яті, істориком, майором запасу Збройних сил України. 20 вересня він виступив у Народному домі з лекцією «Незнана історія України: як виникала наша державність» та у рамах візиту до Перемишля поклав квіти біля кургану на Українському воєнному цвинтарі в Пикуличах.

Олександр Алфьоров – український історик, радіо- та телеведучий, науковий працівник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, а також громадський діяч і військовий. У квітні 2022 року став офіцером ССО «Азов-Київ», у вересні – офіцером 3-ї окремої штурмової бригади. Одночасно був головою експертної групи з дерусифікації в Києві. Зараз майор запасу ЗСУ. З 27 червня цього року очолює Український інститут національної пам'яті.

– Ми розмовляємо перед тим, як невдовзі мають початися пошукові роботи у селі Юречкова Підкарпатського воєводства. Раніше пошукові роботи відбувалися на Тернопільщині в Пужниках. Як тут виглядала польсько-українська співпраця?

– Насправді у Пужники приїхала дуже велика польська делегація археологів, роботи якої супроводжувала невелика кількість українських археологів, зокрема спеціалісти з криміналістики. Українська сторона надавала охорону, можливість працювати. Розкопки робили польські археологи, тобто в Пужниках копала польська експедиція.

– У результаті ексгумацій виявлено останки 42 людей, які на початку вересня були перепоховані. Відомо, хто це був?

– Знайшли 42 кістяки та ще 6 фрагментів, які, можливо, належать цим 42 особам, а може, й ні. Це вже встановить ДНК-аналіз. Так само цей аналіз встановить стать, бо є розбіжності між встановленням статті за кістяками у польської й української сторін. Відповідно ДНК-аналіз, який невдовзі буде зроблений, допоможе нам встановити конкретну кількість чоловіків та жінок. І я сподіваюся, що допоможе встановити спорідненість з тими поляками, які переселилися з Пужників, щоб ми могли написати імена на місцях, де перепоховані знайдені останки 42 людей.

– Є прохання польської сторони продовжити пошукові роботи в тих же Пужниках?

– Справа у тім, що в Пужниках могила була на території кладовища. Її знайшли не з першого разу, а після 80-ї спроби. Тобто перекопали 80 фрагментів, поки не знайшли цю могилу. Це був дуже важкий процес. На моє переконання, давати можливість проводити ексгумації та пошуки необхідно завжди. Питання в тому, що зараз нам треба налагодити таку співпрацю вперше за десять років, щоб як Україна, так і Польща продемонстрували бажання цей процес реалізовувати. Зараз ми побачили вдалий приклад у Пужниках. Потім – ексгумації під Львовом у колишньому селі Збоїщі. На кінець місяця українська група приїде до села Юречкова у Польщу (розмова була проведена перед роботами у Юречковій, які мали початися після здачі в друк цього номера – прим. ред.).

Думаю, що ми вчимося зараз дружити на рівні ІІ Світової війни й тієї трагедії, яка відбувалася. Україна та Польща тільки починають робити перші кроки. Сподіваюся: вони приведуть до того, що ми надалі за можливості робитимемо ексгумації, щоб дивитися, чи справді всі говорять про партнерство. Процес тільки почався, і тому сьогодні це дуже важлива історія. Важливо зберегти ці перші кроки.

– «Це початок не нової, а інакшої історії – історії двох народів, які були сусідами понад тисячу років, народів дорослих і мудрих. На перепохованні ми слухали отців, що звершили літургію і причастили учасників „на знак відсутності зла в серцях". Це місце є місцем пам'яті, а не політичних чи історичних суперечок». Це ваш допис у фейсбуці, зроблений після перепоховання в Пужниках. Як ви бачите цю «інакшу історію»?

– Не дуже хочеться повторювати старі помилки. Кожна нова історія відповідно базується на старій. А це інакша історія, коли ексгумації проходять у надзвичайно важкій для України ситуації. До речі, коли польські колеги копали у Львові, то місто було атаковане з неба найбільше за всю війну. І це теж буде інакша історія, бо в ній з'явилися нові діячі. Я відзначу велику справу Міністерства культури України. Коли починався процес ексгумації, його очолював Микола Точицький. Це дипломат, колишній посол України, який працював зовсім за інакшими схемами. І це приводить до результатів. Його заступником став Андрій Наджос, який теж увійшов до Міністерства культури після дипломатичної служби. До процесу долучився я, кого ніхто ніколи б не назвав ворогом Польщі.

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Я товаришую з багатьма польськими істориками, товаришував із польськими дипломатами. Тому тепер ця історія інакша – не нова.

– Ця «інакша» історія, здається, колись уже була. Існувала президентська концепція, щоб у різних місцях з польського та українського боку кордону на найвищому рівні спільно вшанувати пам'ять за формулою «вшановуємо жертв і ваших, і наших». Почалася вона з 1998 року з відкриття пам'ятника в'язням табору в Явожні. Після – президенти двох країн відкрили пам'ятники у селі Павлівці на Волині, у Павлокомі на Підкарпатті, у Гуті-Пеняцькій на Львівщині. Наступним був пам'ятник у Сагрині на Холмщині, який мали відкрити президенти у 2009 році. На Сагрині було все призупинено. Можливо, час повернутися до цієї концепції?

– Те, що проводиться зараз, буде мати інакший характер. Це точно. Я дуже сподіваюся, будучи двома дорослими народами, ми зможемо сприйняти трагічні події 1943, 1944, 1945 років як спільний біль, який не дасть нам у майбутньому чергового конфлікту, а навпаки – допоможе двом нашим народам іти вперед.

– У серпні в інтерв'ю Польському агентству преси ви сказали: «Концептуально я виступаю за усунення будь-яких суперечок між польською та українською історією». Як цього досягти, якщо одна тема крутиться бумерангом – Бандера, червоно-чорні кольори?

– Скажу так: польсько-українські конференції відбувалися часто, в різні періоди. Але якби ми поновили діалог на рівні II Світової війни, то могли б уникнути багатьох суперечливих та небезпечних ситуацій. Зокрема, змогли б пояснити, що Українська повстанська армія не використовувала червоно-чорний прапор. Це міф кінця 80-х. Ідеться про прапор, який ніколи не був у «бандерівців». Про це говорять українські історики. Проте цей прапор й в Україні проріс міфом, що виник у 1988-1989 роках. Треба про це говорити, пояснювати. Щодо УПА, то на Нюрнберзькому трибуналі кілька разів порушували питання про Організацію українських націоналістів і Українську повстанську армію. І там були відповіді. Не хочу порушувати Нюрнберзький трибунал.

– Не вірю, що колись ці питання перестануть використовувати в політичному контексті й ділити поляків та українців.

– Зрозуміло, що будь-які суперечності між двома історичними союзниками буде використовувати ворог. І це росія. росія, яка хоче створити собі коридор у Калінінградську область. Це всім зрозуміло. росія, що випробовує сили НАТО, котра провокує і дивиться, які будуть результати. росія, яка дивиться на країни Балтії, котрі їй треба повернути. росія буде використовувати будь-яку можливість для того, щоб розсварити союзників, партнерів, зрештою, багато в чому споріднених кровно між собою людей.

– На зустрічі в Народному домі в Перемишлі ви говорили багато про пропаганду росії, яка була завжди, про саму росію, але й дітей – наймолодше українське покоління, котре виростає у війні. Чи і як в майбутньому українці розмовлятимуть з росіянами?

– росія ніколи не буде нам ні другом, ні сусідом. А теж хотів спитати вас: як ви були малим, що малювали у садочку чи перших класах?

– ...тварин, село, хати.

– Бачите. Бо пам'ятаю, що у садочку, куди я пішов, коли ще був Радянський Союз, малював танки, зірочки. Адже спільнота СРСР виховувала дітей з думкою про країну переможців, виховувала у стилі «наші проти німців». Зараз всі українські діти малюють теж малюнки – на них дуже мало тварин. Вони малюють синьо-жовті прапори, танки й, до речі, червоно-чорні прапори теж. І виросте покоління дітей, які в дитинстві взяли вже історію України, що бореться, воює, яка має ворога. Наші діти малюють російський прапор – він на малюнках горить. Коли донька малювала мені малюнки в армію, завжди на них був український і дуже часто польський прапор, тому що вона знає, що ми союзники. У мене ці малюнки збереглися. Дитина формується під сирени, під те, як її з навчання ведуть у підвал. Вона формується під страшну інформацію, що гинуть люди. Цей малюнок буде для неї дороговказом, що армія – це захист, прапори України й Польщі, які разом стоять поряд, належать союзникам, та прапор росії, який горить. Ці діти формують у собі величезну інакшість. Вони виростуть із цією інакшістю. Це будуть інші українці, інші європейці, які пережили страшенний біль і знайшли, хто є ким. Тому думаю: не буде російської мови, книжечки Пушкіна. Проте з іноземної літератури буде, наприклад, Адам Міцкевич. ●

eprasa.pl f8ea6d0d0e

«Відимо» готується до ювілейного концерту

Гурт карпатської пісні з Сянока «Відимо» вже двадцять п'ять років виступає на сценах Польщі та за кордоном. З цієї нагоди «відьми», як інколи називають себе самі учасниці ансамблю, планують 25 жовтня організувати великий ювілейний концерт у Сяноку.

«Ми хочемо, щоб вхід був вільним для всіх – щоб усі могли бути з нами у цей важливий день», – пишуть вони на своїй фейсбук-сторінці.

Частину витрат гурт покриє з гонорарів від цьогорічних концертів. Але щоб забезпечити все на найвищому рівні – звукову систему, освітлення, сценографію та сюрпризи, їм потрібна допомога. Саме тому дівчата запустили збір коштів на сайті zrzutka.pl (25 lat WIDYMO – świętujmy razem!).

«Кожна пожертва робить вас співтворцем цього ювілею. Завдяки вам концерт буде доступним для всіх – без бар'єрів та квитків», – читаємо у дописі.

Гурт підготував спеціальні сюрпризи для перших трьох осіб, які зроблять найбільшу пожертву.

«Приєднуйтесь до нас, поширте інформацію і давайте разом відсвяткуємо 25 років „Відимо". Разом ми створюємо музику, спогади та історію», – просять про підтримку учасниці гурту.

Жіночий колектив із Сянока був заснований при Сяніцькому відділі Об'єднання українців у Польщі. Від самого початку ним керує Маріанна Яра, яка є художньою керівницею також інших хорів і колективів на Сяніччині.

«Відимо» виконує бойківські, гуцульські, лемківські, руснацькі та польські пісні. Співає а капела, часом додатково вживає ударні інструменти – бубон чи дзвінок.

Деякі дівчата співають не тільки у «Відимі», але й інших ансамблях. Вони також долучаються до мистецьких ініціатив, які мають на меті збереження культурної спадщини регіону, в якому проживають учасниці колективу.

Окрім мистецької діяльності, у 2014 році гурт був ініціатором допомоги у лікуванні поранених на Євромайдані та жертв війни. Зокрема, кошти з продажу альбому «Відимо хмільне», який вийшов 2013 року, дівчата призначили на підтримку благодійних акцій однієї з громадських організацій на Тернопільщині, а також долучилися до допомоги дітям, батьки яких загинули або були поранені на війні. Від 2022 року членкині гурту, особливо керівниця колективу, яка походить із Тернопільщини, організовують допомогу для України.

Фінансово підтримати ювілей «Відима» можна на сайті zrzutka.pl (25 lat WIDYMO – świętujmy razem!).

Фото Павла Лози

«Підляська осінь» та ювілей ансамблю «Ранок»

З четверга, 16 жовтня, до неділі, 19 жовтня, у кількох містах Підляського воєводства проходитимуть заходи в рамах цьогорічного XXXIV Фестивалю української культури на Підляшші «Підляська осінь 2025». Як і в попередні роки, виступатимуть виконавці з Польщі та України.

Однією з центральних подій цьогорічної «Підляської осені» стане 30-річчя діяльності Українського ансамблю пісні й танцю «Ранок». Святковий концерт колективу відбудеться 18 жовтня в Більському центрі культури.

Ансамбль «Ранок» з Більська – це один із головних колективів Союзу українців Підляшшя, культурна візитівка українського середовища регіону та загалом міста Більськ на численних конкурсах і фестивалях у Польщі й за кордоном. Гурт успадкував, зберігає та популяризує етнокультурну спадщину Підляшшя. Історія «Ранку» тісно пов'язана з розвитком навчання української мови в Початковій школі № 4 імені Адама Міцкевича в Більську, де восени 1995 року під керівництвом вчительки української мови Єлизавети Томчук (тоді – Рижик) зібралася група дівчат. Як художня керівниця «Ранку» українка до сьогодні працює з молоддю.

Ансамбль є лауреатом багатьох нагород. Нагадаємо, що у травні цього року «Ранок» здобув гран-прі та чотири перші премії на фестивалі «PESARO ART. INSPIRATIONS» в Пезаро в Італії.

Організатором «Підляської осені» та ювілейного концерту «Ранку» є Союз українців Підляшшя.

Відкрита репетиція колективу «Студенти танцюють»

Український ансамбль народного танцю «Студенти танцюють» запрошує до участі в репетиції, яка відбудеться 11-12 жовтня у Кракові.

«Це унікальна можливість побачити, як народжується хореографія, поспілкуватися з учасниками колективу і, можливо, навіть приєднатися до нашої танцювальної родини!» – пишуть у повідомленні члени ансамблю.

eprasa.pl f8ea6d0d0e

У програмі відкритої репетиції – показ на живо фрагментів нових постановок, знайомство з історією колективу та неформальне спілкування після репетиції.

«Ми відкриті до нових знайомств і будемо раді бачити кожного, хто любить українську культуру, танець і творчість», – запрошують до участі у репетиції учасники гурту «Студенти танцюють».

Нагадаємо, що до складу молодіжного танцювального ансамблю входять, зокрема, випускники різних українських шкіл у Польщі. Його дебют відбувся у 2017 році на молодіжному фестивалі в Ґданську «JarmaRock FEST». Оскільки члени колективу живуть у різних частинах Польщі, зустрічатися їм вдається тільки раз на місяць у вихідні в різних польських містах.

Репетиція у Кракові (11-12 жовтня) пройде за адресою Centrum Młodzieży im. dr Henryka Jordana w Krakowie, ul. Krupnicza 38.

Початок репетиції – 10:00.

Охочі взяти участь, звертайтеся за тел.: 666 951 037. Більше інформації на фейсбук-сторінці колективу (Студенти ТАНЦЮЮТЬ/Studenty Tanciujut).

Там теж можна подивитися проморолик гурту, який його члени зняли цього року.

Представнику громади з Варшави вручили Премію імені Леся Танюка

22 вересня в Українському домі у Варшаві відбувся показ фільму «Якби Чорновіл. Кращий сценарій для України?». Документальна стрічка режисера Сергія Лисенка досліджує популярні в суспільстві уявлення про альтернативний хід історії.

«Ми спробували показати, як працює історія, моделюючи ті сценарії розвитку України, яким ніколи не було дано реалізуватися. Ми спробували проаналізувати ключові чинники, які впливають на успіх країни та сприяють її швидшому розвитку. Цей фільм не так про В'ячеслава Чорновола, як про ілюзії українців», – написав у фейсбуці після зустрічі український історик Олександр Зінченко, автор сценарію.

Історик під час показу у Варшаві також говорив, чому документальні проєкти є такими важливими для медіакомпанії Суспільне мовлення.

Сама подія розпочалась з важливої урочистості: Олександр Зінченко вручив Премію імені Леся Танюка «За збереження історичної пам'яті» Юрію Рейту, лідеру Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві.

Вітальні слова виголосив, зокрема, посол України у Польщі Василь Боднар, який привітав Юрія Рейта з отриманням важливої відзнаки. Дипломат підкреслив важливу роль лідера ініціативи у формуванні української громади Польщі, а також надважливий внесок у захист інтересів українців, України та розвиток українсько-польських відносин.

Нагадаємо, що оголошення прізвищ цьогорічних переможців, серед яких є Юрій Рейт, відбулось 5 червня у Києві.

В обґрунтуванні нагороди для українського діяча з Варшави написано: «За багаторічну громадську діяльність на користь перетворення місць спочинку полеглих українських героїв на місця пам'яті живих, невпинні зусилля задля відновлення меморіалів вояків Української Народної Республіки у містах Варшава, Ланьцут, Каліш, а також „політичну активізацію української колонії в Польщі"».

Остання фраза є цитатою зі спецдонесення КДБ від 25 вересня 1990 року на Юрія Рейта, коли він був головою Об'єднання українців у Польщі.

«Від моменту написання того спецдонесення минуло майже рівно 35 років. І от як цікаво: КДБ нема, а Юрій Рейт є і продовжує робити добрі справи!» – підсумував на своїй фейсбук-сторінці врочистість у Варшаві Олександр Зінченко, один із цьогорічних членів журі нагороди.

Премія імені Леся Танюка «За збереження історичної пам'яті» заснована правозахисною організацією «Меморіал» імені Василя Стуса, Національним центром театрального мистецтва імені Леся Курбаса і видавництвом «Дух і літера». Її вручають щорічно, починаючи від 2018 року.

Фото з фейсбук-сторінки Посольства України у Польщі

Українка опинилася серед номінанток на звання «Варшав'янка року»

Цьогоріч лауреатку звання «Варшав'янка року» будуть обирати з дев'яти кандидаток. Серед них – Кіра Сухобойченко. Українка є засновницею міжнародного фонду «Flying Bag» (Міжнародний рух «Flying Backpack») та ініціаторка Міжнародного дня рюкзака.

Вона народилася у 2006 році в Криму. 2014-го через анексію Криму росією переїхала до Польщі, де вже більше ніж десять років є активною громадською діячкою.

Зокрема, вона координує Центр інтеграції та адаптації осіб з України та Польщі у Варшаві. У рамах своєї діяльності центр провадить акцію «Світловідбивачі для України» (Odblaski dla Ukrainy), мета якої – забезпечити безпеку українським дітям у темну пору року. Для цього збирають світловідбивачі, які чіпляють на одяг.

Окрім українки, яка зараз вивчає психологію, номінантками на звання «Варшав'янка 2025» стали педагогиня, журналістки, громадські діячки, офіцерка польської поліції та інші.

«Вони працюють від імені бездомних людей, захищають права тварин, говорять про проблеми сучасного світу – для цих незвичайних варшав'янок немає нічого неможливого», – читаємо на офіційному порталі міста Варшава (warszawa.pl), де триває голосування. Завершиться воно 4 листопада.

Лауреатку оголосять 18 листопада.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Олександр ШЕВЧЕНКО

«Невизначеність та тимчасовість – стан, в якому живуть українські жінки-мігрантки»

Три з половиною роки тому, після початку повномасштабного російського вторгнення, мільйони українців були змушені виїхати за кордон та опинитися в цілком нових для себе умовах. В основному це були жінки, діти та люди похилого віку. Більшість з них ніколи не планували міграції і мали адаптуватися до життя в нових умовах. Але змушені були адаптуватися до них і європейські країни, що їх прийняли.

Про те, як проходить ця двостороння адаптація і з якими проблемами зустрічаються українські мігранти, «Наше слово» поспілкувалося з д-р Іванною Килюшик – дослідницею української міграції, науковою працівницею Академії Леона Козмінського, співавторкою дослідження «Ukrainian Female War Migrants. Mobilising Resources for Prospective Social Remittances» («Українська воєнна міграція жінок. Мобілізація ресурсів для майбутніх соціальних переказів»).

– Нинішня хвиля міграції якісно відрізняється від попередніх. Як це впливає на сприйняття цих людей в польському суспільстві?

– Передусім, польське суспільство звикло до дещо іншого образу мігрантів. Дійсно, ще з 90-х це в більшості була економічна міграція. Тобто в основному це були люди, які приїжджали на сезонні роботи – сектор будівництва, сільськогосподарські роботи, домашні роботи. Через це навіть саме слово «українка» стало в Польщі стереотипним і означало жінку, яка працює в секторі, який суспільно не є престижним. На жаль. Згодом це почало поступово змінюватися, адже стали приїжджати люди на роботи в інших секторах – готельна справа, туризм, харчування, промисловість і т.д. Також поступово зростала кількість студентів з України. Але більшість все одно працювала на низькокваліфікованих роботах, і це створило певний образ українців в польському суспільстві. І жінки, які приїхали зараз, під час війни, стикнулся з цим стереотипом. Їх почали сприймати крізь призму стереотипів, що з'явилися від попередніх, економічних хвиль міграції. До того ж відносно невелика кількість поляків була в Україні, і це створює проблему нерозуміння України як такої в польському суспільстві. До цього стереотипу українців додається стереотип біженця – людини, яка в масовій уяві є жертвою, яка лише пасивно потребує допомоги. Ці два стереотипи відіграють велику роль в сприйнятті українців.

– В зв'язку з цим наскільки жінки з нинішньої хвилі міграції можуть реалізовувати свої соціальні ресурси в Польщі?

– Власне ці стереотипи є великим бар'єром на шляху розвитку. Явище дескіллінгу, тобто роботи нижче своєї кваліфікації, є зараз досить високим. За даними Національного банку Польщі, це близько 44%. І це дуже високий показник. Під час інтерв'ю для книги жінки нам розповідали, що сім'ї, у яких вони жили, пропонували їм роботу прибиральниць. І коли вони відмовлялися від цієї роботи, це сприймалося негативно. Бо ті люди, що пропонували цю роботу, сприймали це як форму допомоги. Це поширена ситуація. Пропонування низькокваліфікованих робіт як форми допомоги (бо залишились стереотипи про українців з попередніх хвиль міграції) і відмова від цієї роботи спричиняє нерозуміння. Але багато хто змушений працювати на таких роботах, бо про тебе так думають і ти не можеш отримати роботи з вищими компетенціями. Тому виходить така собі «боротьба» з суспільством. Жінки мусять постійно доводити свою вартість, що вони заслуговують працювати на роботах згідно своїх компетенцій та використовувати свій потенціал належним чином. Є навіть дослідження про те, як економіки країн, в тому числі Польщі, втрачають від дескіллінгу. Від того, що вони не створюють умов для повного використання потенціалу українських мігрантів нинішньої хвилі.

– Наскільки можна сказати, що мігранти воєнної хвилі зуміли адаптуватися до цих нових умов?

– Наше дослідження показало, що багато жінок зависли в такому собі просторі лімінальності. Тобто вони відчувають, що уже «не там», але ще й «не тут». Вони уже вирвані з українського контексту, але ще не до кінця адаптувались до польського контексту. На це також впливає зміна українського дискурсу щодо мігрантів, який вони відчувають. На початку війни дискурс щодо них був підтримуючий – виїжджайте, спасайте дітей. Але з часом почали з'являтися критичні голоси щодо мігрантів. На політичному рівні це почалося від слів президента в новорічному зверненні-2024, коли він сказав, що прийшов час вирішити: ти громадянин чи біженець. Майже кожна з жінок, яких ми інтерв'ювали, розповідала про історії, що від їхнього близького оточення вони чули коментарі про те, що вони «зрадниці», «сидять за кордоном і у них все прекрасно» (коли у них тут повно своїх проблем), «ми тут сидимо під бомбами, а вам там добре». Є звинувачення, що вони уже тут асимілювались, на кшталт «ти уже, мабуть, не українка, а полька» і подібні речі. В підсумку виходить, що ці жінки відчувають негатив з двох сторін – з української, і з польської. І це дуже складно.

– Як це впливає на їхній стан, на можливість себе реалізовувати?

– Загалом їхній стан можна описати двома ключовими словами: невизначеність і тимчасовість. Ці два слова ми використовуємо у всіх наших публікаціях. Так жінки описують свій стан і нерозуміння того, що відбувається та як буде виглядати їхнє життя.

Також у багатьох змінилася перспектива мислення. В Україні вони мислили в довгостроковій перспективі. Планували життя на кілька років вперед. Але повномасштабна війна та досвід міграції повністю зруйнували цю перспек-

eprasa.pl f8ea6d0d0e

тиву, і нині вони живуть сьогоднішнім днем. Адже вони не розуміють, що може відбутися завтра. Це породжує страх і нерозуміння майбутнього. В Європі постійно продовжують тимчасовий захист для українців і він постійно визначений часово – ще рік, ще три місяці. Особливо важкими були перші продовження, бо вони приймалися під кінець цього терміну. Перед цим жінки-мігрантки перебували у страшному стресі. До того ж це підігрівалося в ЗМІ, які постійно створювали ситуацію паніки публікаціями про те, що тимчасовий захист можуть не продовжити.

Крім цього, жінки відчувають втрату зв'язку з українським контекстом. Це природно, адже Україна теж дуже швидко змінюється. Тому коли вони приїжджають до близьких, вони відчувають певну відчуженість від контексту. Ніби ти вийшов, а поїзд поїхав далі. Відповідно, вони втрачають прив'язаність до минулого, не мають розуміння майбутнього і єдине, що залишається, – це сьогодення.

– Ця ситуація уже триває понад 3,5 роки, це довгий час, і жінки-мігрантки адаптуються, але й польське суспільство і держава адаптуються теж. Чи можете вказати, хто адаптувався успішніше?

– Мені здається, що все ж таки українські жінки більше адаптуються до Польщі. Дійсно, чим більше часу триває, тим більше мігранти пускають коріння в новій країні. Та й залишаються зрештою ті, кому вдалося адаптуватися. З тих жінок, яких ми інтерв'ювали, говорили про те, що мають намір залишитися, передусім ті, хто зміг знайти роботу відповідно до своєї кваліфікації. Також важлива річ – можливість розвитку дітей.

– Очевидно, що наявність великої кількості українських дітей – це ще одна ознака, що відрізняє цю хвилю міграції від попередніх?

– Саме так. Попередні хвилі міграції це найчастіше були циркуляційні індивідуальні міграції. Коли родина залишається в Україні, хтось із родини їде на короткострокові сезонні роботи, заробляє і повертається. Натомість в воєнній хвилі приїхали передусім жінки самі (бо чоловікам не можна виїжджати) і з дітьми. І у жінок з дітьми тут часто змінюється соціальна роль. В Україні вони були все ж таки під опікою чоловіка. Вони працювали, заробляли, але все одно була підтримка як економічна, так і побутова. Тепер вони залишилися самі і відповідальні за дітей. А буває, що ще й за батьків похилого віку. І виходить, що одна жінка, в іншій країні, без підтримки чоловіка, сама опікується дітьми і батьками. Це шалена зміна ролі і велика відповідальність.

Діти часто є головним критерієм прийняття рішень. Чи повернутись, чи залишитись, чи мігрувати далі – жінки часто приймають ці рішення з огляду саме на дітей. Відповідно адаптуватися більше виходить тим жінкам, чиї діти добре адаптувались в Польщі.

Також нинішня хвиля мігрантів має одразу всі права, чо= го теж не мали попередні хвилі. Бо, по суті, воєнним мігрантам з України надані всі права, крім політичних. Це унікальна ситуація. Вони одразу мають легалізоване перебування, доступ до ринку праці, можливість створення бізнесу. І жінки цим користуються. Дві жінки, з якими ми спілкувалися, створили тут власний бізнес, бо мали такий досвід в Україні. Звісно, це також сприяє адаптації.

– Можна сказати, що ці безпрецедентні права для українців є елементом адаптації держави до нових умов.

– Звісно. Ще період пандемії Covid-19 показав, що буквально одним законом можна вводити правову революцію. Бо тоді Польща автоматично продовжувала всі дозволи на побут та на працю до закінчення пандемії. В 2022 році зміни в правовому статусі українців в Польщі почасти були основані на тому досвіді, хоча тепер це й була загальноєвропейська директива. Одним законом громадянам України дали широкі права. Тоді вийшов гарний синтез – міжнародні громадські організації, які увійшли в Польщу після початку повномасштабної війни, активно зайнялися допомогою в адаптації мігрантів. Держава натомість створила зручний правовий контекст їхнього перебування тут, знявши бар'єри в доступі до ринку праці.

Польща тоді прийняла стратегію щодо мігрантів Work first. Тобто головне, щоб мігранти якнайшвидше почали працювати. Польща (на відміну від, скажімо, Німеччини) не допомагає в професійному пристосуванні працівника, в трансферуванні його попереднього досвіду. Тут мігрантів намагаються влаштувати в будь-який сектор, найкраще там, де найбільше треба працівників. Мовляв, в нас є сектори, де маємо прогалини, то перекваліфікуємо цих мігрантів і заповнимо ними ці прогалини. В перші місяці напливу воєнної хвилі міграції переважав такий тип мислення. І загалом він приніс свої результати. Як ми уже говорили, явище дескіллінгу є досить високим. При цьому відсоток працюючих українців вищий, ніж середній відсоток цілого польського населення. Близько 78% дорослих українців, що проживають в Польщі, працюють.

– Повернімося до теми потенційних соціальних переказів в Україну. Що і яким чином нинішні мігранти можуть принести Україні у випадку повернення? І яким чином Україна могла б максимально використати їхній досвід?

– Для України це дуже необхідний людський капітал. Нині в Україні є великі проблеми на ринку праці, особливо є потреби менеджерів середньої ланки та інших висококваліфікованих робіт. Цікаво, що з тих досліджень, які ми уже робимо в цьому напрямку, найважливішим для реалізації колишніх мігрантів, що повернулися в Україну, є суспільний капітал – контакти, які вони здобули в еміграції. Дуже часто такі люди реалізують проєкти, пов'язані з двома країнами, передусім в культурній сфері та сфері громадських організацій, але також бізнесу. Таким чином, навіть повернувшись в Україну, вони сприяють подальшій інтеграції українського і польського суспільства та економік двох країн.

Крім того, в майбутньому велике значення матимуть нинішні діти-мігранти. Вони з дитинства вчать кілька мов й живуть в різних культурах. Якщо вони з цим досвідом повернуться в Україну, то там буде створюватись якісно інше суспільство – більш відкрите, з кращим розумінням різних країн та культур.

Також це потенційна можливість перейняття кращих практик з європейських країн. Таких як інклюзивність в міському просторі. Тобто доступність міського простору для людей з обмеженими можливостями. Для України це надзвичайно актуальна проблема, адже є велика кількість таких людей, а міський простір взагалі для них не пристосований. І тут польський досвід обов'язково треба використовувати.

Також досвід соціальної залученості старших людей. В Україні це зазвичай не активна соціальна група. В Польщі натомість для них є громадські організації, які роблять зустрічі, ініціюють різні активності. Про це також говорили жінки, яких ми інтерв'ювали, і цей досвід може бути корисним для України. ●

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

VI Міжнародна наукова конференція в Перемишлі

«Українці та їхні сусіди впродовж віків: політика, господарство, релігія, культура і повсякденне життя» – таку назву мала цьогорічна конференція істориків, яка відбулася 12-14 вересня в Перемишлі. Як і в попередні роки, в її рамах було вручено відзначення «Сторож пам'яті», цього разу – трьом представникам української, зокрема лемківської, громади.

Професор Ярослав Сирник з медаллю «Сторож пам'яті»

– Це вже шоста конференція, на яку записалося 45 доповідачів з трьох держав, – говорив, вітаючи учасників заходу, професор Ярослав Сирник, заступник голови наукового комітету конференції.

Петро і Марія Ничики та професор Богдан Гальчак

Вона охоплювала чотири тематичні секції, робота яких тривала паралельно в чотирьох окремих залах. Секції були присвячені польсько-українським відносинам до і після 1947 року, відносинам між українцями й іншими народами та міжкультурній взаємодії, а також актуальним подіям в Україні й російсько-українській війні.

Крім доповідей істориків та дискусій, у межах цьогорічної конференції відбулося відкриття та презентація виставки до 80-річчя злочину в селі Березка, яку організувала Спілка українців – «Пам'ять і спадщина». Нагадаємо, що 11 квітня 1945 року в Березці від рук польського підпілля загинуло понад 180 українських селян, котрі, за свідченнями очевидців, були поховані в братській могилі. Про перебіг робіт, які завершаться встановленням пам'ятника на цвинтарі, говорили голова організації Олександр Стець та Стефан Боднар, член Спілки українців – «Пам'ять і спадщина», який водночас є головою Громадського комітету з вшанування цивільних жертв у селі Березка. Тим часом історик Богдан Гук зробив історичний огляд, представивши витоки та причини вбивства цивільного населення в цьому та інших селах.

Своєю чергою в «Лемківському блоці», який уже став постійною частиною програми Міжнародної наукової конференції, пройшла презентація під назвою «Об'єднання лемків – 35 років діяльності». Її представив голова організації Григорій Трохановський. З нагоди ювілею Ігор Горків, голова Перемиського відділу ОУП, вручив голові лемківської організації грамоту від Об'єднання українців у Польщі.

У межах конференції відбувся й авторський вечір професора Ярослава Сирника, який розповів про свою книгу «Лемківське роздоріжжя», та авторська зустріч з професором Богданом Гальчаком. Він презентував свою книгу «Спір за лемківські ліси у 2001-2021 роках. Юридичні аспекти» («Spór o łemkowskie lasy w latach 2001-2021. Aspekty prawne»).

Конференція вкотре відбувалася під патронатом почесного консула України в Перемишлі Олександра Бачика, який також був присутній на події. Саме цей українець з Перемишля став одним з діячів, що цього року були відзначені медаллю «Сторож пам'яті». Її від 2018-го присуджує Українське історичне товариство в Польщі, щоб нагородити тих, хто зробив вагомий внесок у збереження та розвиток історичної пам'яті українців.

Професор Роман Дрозд, професор Ярослав Сирник та Василь Шлянта

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Почесний консул України у Перемишлі Олександр Бачик

Григорій Трохановський та Ігор Горків

Професор Богдан Гальчак, голова наукового комітету конференції та заступник голови УІТ, вручаючи медаль почесному консулу, зазначив, що цю відзнаку присуджують видатним людям, які насправді є охоронцями пам'яті.

– У нашій громаді всі знають пана консула. А чому цю нагороду ми вручили Олександру Бачику? Тому що він на це заслуговує, – коротко пояснив професор.

Нагадаємо: протягом багатьох років почесний консул України в Перемишлі опікується українськими місцями пам'яті, зокрема каплицею-пантеоном на могилі отця Михайла Вербицького у селі Млини, що повністю була відремонтована минулого року, чи увічненням у Павлокомі.

Другим нагородженим відзнакою «Сторож пам'яті» став професор Володимир Мокрий, довголітній керівник кафедри українознавства на факультеті міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету.

– Професор Володимир Мокрий – видана особистість в україністиці, зокрема в широкому розумінні цієї галузі гуманітарних знань з літератури, історії та культури України, також української меншин у Польщі. Він є лідером українського громадського руху Польщі та користується в ньому заслуженим авторитетом, – говорив професор Ярослав Сирник, читаючи промову на честь пана Володимира.

У ній ішлося не лише про науковий шлях та досягнення професора, але і його зусилля для відродження української державності, внесок у польсько-українські відносини й українські справи у Польщі.

– Професор Мокрий активно займався вивченням новітньої історії українців у Польщі, особливо після акції «Вісла». Його власна біографія та громадська діяльність тісно пов'язані з дослідженням долі української меншини, а його наукові студії з цієї тематики стали важливим внеском у формування історичної пам'яті українців, – продовжив професор Ярослав Сирник.

У Польщі та в Україні професор Володимир Мокрий відомий як громадський і політичний діяч, який приєднався у 80-х роках до польської демократичної опозиції. Був депутатом польського Сейму в 1989-1991 роках від громадського комітету «Солідарність».

– Як народний депутат він намагався відстоювати інтереси української меншини у Польщі, боротися за її права та нейтралізувати негативні для українців наслідки панування комуністичної системи. Саме завдяки його зусиллям у 1991 році Сенат Республіки Польща засудив проведення акції «Вісла», – нагадав професор Ярослав Сирник.

Олександр Стець та Богдан Гук

Медаль «Сторож пам'яті» прийняли Петро Ничик – заступник голови Фонду св. Володимира у Кракові, і Марія Ничик – сестра професора Мокрого, яка зачитала листа від свого брата.

Ще одним представником громади, відзначеним під час конференції у Перемишлі, був Василь Шлянта – колишній голова Об'єднання лемків та довголітній діяч цієї організації, а також української, зокрема лемківської громади у Польщі. Про Василя Шлянту більше розповімо в окремому матеріалі тижневика. ●

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Українська спадщина Закерзоння

Цьогорічне Свято урожаю в Пєнєнжні стало не лише нагодою для зустрічі громади, щоб відсвяткувати збір врожаю, але й глибоким роздумом про українську спадщину Закерзоння. У вирі пісень, ароматів страв, шуму ярмарку і гамору глядачів особливим акцентом був етнопоказ українських строїв, а за ним – дискусія, що зібрала людей, для яких пам'ять про предків та їхні звичаї є життєвим дороговказом.

Етнографічний блок виявився гарним введенням до розмови про спадщину. Організатори цьогоріч вперше співпрацювали з товариством «Вербицька земля» та колекціонером вишиванок з Ольштина Юрієм Ринковським (на фото). Завдяки цьому публіка змогла побачити унікальні речі – автентичні вишиті сорочки та побутові предмети, що зберігалися у скринях і коморах протягом поколінь. Особливе захоплення викликав справжній фольк-показ одягу, коли моделі дефілювали у строях, які носили жінки понад сто років тому. Перед очима глядачів ожили сорочка з перетинками кінця XIX – початку XX століття із села Кривоверба, льняна сорочка та спідниця 1870 року, барвиста запаска з Угринова чи унікальні зразки вбрання з Вербиці. Деякі з них були пошиті з матеріалу, привезеного заробітчанами з Америки. Це яскравий приклад того, як світ переплітався навіть у сільських хатах.

Юрій Ринковський розповів про свою колекцію, що сягає кількох поколінь.

«Моя мама – родом із села Добра на Ярославщині, а батько – з Кривоверби на пограниччі Холмщини та Підляшшя. Колекцію, яка нині в мене, привезла ще бабуся. Для неї цей одяг був оберегом – його не можна було торкатися, лише оглядати. І всі знали: він буде переданий наступному поколінню», – поділився спогадами колекціонер.

Свою колекцію представила й Анна Логін із Верхрати. Вона показала татову сорочку, якій майже сто років і котру вишила її мама. Сама пані Анна була вбрана в сорочку своєї тещі. Цій вишиванці також близько ста років. Натомість спідницю колекціонерка вишила власноруч. Її образ став символом тяглості традиції, коли родинні речі – це не просто експонати, а жива частина сьогоднішнього життя.

Після символічного показу розпочалася дискусія, яку вела Оксана Заторська. Одне з перших її запитань звучало особливо гостро: де закінчується автентична селянська культура та починається псевдофольклор, кіч-фольклор чи етнокіч?

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Зі свого боку учасниця дискусії, представниця товариства «Вербицька земля» Данута Заторська нагадала, що організація була створена, щоб піклуватися про спадщину польсько-українського і польсько-словацького прикордоння. Вона підкреслила, що товариство доглядає за понад 450 надгробками у Вербиці й постійно нагадує про постаті, що народилися у селі та діяли для добра України, як отець Володимир (Василь) Стех, автор і композитор церковних пісень, а також ієромонах Даниїл Тимчина, який під час війни рятував євреїв і став Праведником народів світу.

«Вербиця – це символ. Хоч нас залишилося небагато, ми щороку їдемо туди з півночі, щоб поклонитися нашим героям і спадщині», – наголосила представниця товариства.

Докторка Ягеллонського університету Ольга Кіх-Маслей своєю чергою розповіла про ініціативи в Ольштині. Його мешканців закликають приносити вишиті сорочки й інші артефакти, які вони зберігають удома, до Юрія Ринковського. Мета – створити музей українського одягу й видати професійний каталог.

«Вишита сорочка – це не просто тканина, це історія людини, її радощі й біль. Вона показує, ким ми є, звідки родом і якими були наші предки», – сказала дослідниця. Водночас вона застерегла від небезпечного явища псевдокультури: «Часто під час обжинків ми бачимо велетенські тюки соломи, прикрашені ляльками у випадковому одязі. Це видають за селянську культуру, але насправді це радше американізація села. Справжнє – це тканина, стрій, пісня, яка йде з нашої землі, а не декоративна імітація».

Своїм баченням спадщини поділився і Юрій Ринковський. Він розповів про сорочку свого стриєчного брата, який загинув у 1947 році в «партизанці».

«Він не захотів здатися і підірвав себе гранатою. Його сорочка – мій оберіг. Коли торкаюся її, відчуваю єдність із предками. У спадщині закладені три речі – добро, любов і позитивна енергія», – зазначив колекціонер. Він закликав не купувати масові машинні вироби, які позбавлені цієї енергії, а відтворювати старі закерзонські вишивки, адже саме в них зберігається наше коріння, яке варто передати дітям та онукам.

Наприкінці дискусії розмова перейшла до обговорення майбутнього спадщини. Як залучити молодші покоління до традицій? Юрій Ринковський поділився прикладом своєї шестирічної внучки: «Коли я показую їй старі фотографії, пояснюю, хто там зображений, і розкладаю вишиванки, вона сама питає, коли навчиться вишивати. Якщо діти бачать, що батьки шанують спадщину, вони теж так робитимуть».

Тим часом Данута Заторська звернула увагу на мову як «код нації». Вона закликала не боятися говорити рідною мовою навіть у змішаних родинах.

«Це важко, але якщо ми будемо пробувати, інші члени сім'ї теж поступово перейдуть на українську. Це наш спосіб передати ідентичність», – зауважила членкиня товариства «Вербицька земля».

А Ольга Кіх-Маслей наголосила, що головне – показати людям цінність спадщини: «Це не просто старі речі. Це наша краса, наша гордість і наша історія. Приносьте одяг, пам'ятки, передавайте їх – так ми збережемо це для нащадків. У планах є нові виставки в Ольштині, Ельблонзі, Ґданську, можливо, й у Кракові. Ми мріємо про каталог не лише одягу, а й усіх артефактів Закерзоння, нашої Рідної Землі».

Дискусія в Пєнєнжні показала: українська спадщина – це не просто минуле, зачинене у музеях, але й жива сила, яка відлунює у вишиванках, піснях, мові й пам'яті про героїв. Вона є джерелом нашої ідентичності та натхнення для майбутнього.

«Наша винятковість у тому, що ми навіть далеко від рідної землі вміємо зберігати оригінальну спадщину, передану нашими предками. Це наш обов'язок і наше коріння», – підсумувала зустріч ведуча Оксана Заторська.

Саме в таких зустрічах, де оживають пісні, одяг і пам'ять, ми віднаходимо силу, що єднає покоління і допомагає українській культурі жити далі. Напевно варто відповісти на заклик, який пролунав у цій дискусії, та докласти свою лепту до збереження та популяризації закерзонської автентики. ●

eprasa.pl f8ea6d0d0e

ІНТЕРВ'Ю

Леся САВИЦЬКА
Фото з родинного архіву

Польський і український офіцер Антон Ярмак

Це розповідь про офіцера двох батьківщин, віднайдену ідентичність та пам'ять, яка пережила сто років. Про історію свого діда згадує онук Даріуш Виспянський.

Антон Ярмак

Антон Ярмак (народився у Кривому Розі – помер 1986 року у Вроцлаві) був офіцером кавалерії Армії Української Народної Республіки та контрактовим офіцером Війська Польського. Брав участь у польсько-більшовицькій війні 1920 року як воїн, що боровся за незалежність України. Після втрати незалежності своєї держави залишився у Польщі, де продовжив службу як контрактовий офіцер Війська Польського. У 1939 році взяв участь у Вересневій кампанії, після якої потрапив до німецького полону. Після війни оселився у Польщі, де прожив до кінця свого життя.

Його життя є прикладом складних доль поляків і українців у XX столітті – від спільної боротьби з більшовиками й драматизму Другої світової війни до непростих повоєнних років у Польщі.

Ця історія розгортається на тлі тієї епохи та складної геополітичної ситуації, зокрема й пакту Пілсудський–Петлюра 1920 року – спроби об'єднання зусиль Польщі та України для протидії агресії більшовикам. Хоча ця спроба не принесла довготривалого успіху, вона залишилася важливим символом польсько-української військової співпраці у XX столітті.

***

Дідусь пішов із життя у 1986 році. Тоді я був студентом і лише починав свій шлях. Знав про нього небагато – лише те, що він розповів мені сам. Приблизно уявляв історію його служби у Війську Польському. Знав, що він народився у Кривому Розі, в Україні. Про свої корені говорив мало, фактично майже нічого.

У сім'ї він був людиною спокійною, доброю, завжди з усмішкою на обличчі. Мама згадує його як лагідного, турботливого батька, який брав її на руки, підкидав угору й казав: «Моя принцеса». Він охоче грався з нею, а завдяки своїй фізичній силі та вмінню їздити верхи міг зробити «стійку» чи інші гімнастичні трюки — для маленької дівчинки це було справжнім дивом.

Згодом я натрапив на документи, у яких начальники описували українських офіцерів, що служили у Війську Польському. Про дідуся там було лише два речення: що він чудово організований, фізично дуже сильний і надзвичайно впертий у досягненні поставлених цілей. Мама ніколи не уявляла його «впертим» – удома він був зовсім інший, ніж у військовому строї.

Коли ми розмовляли, мене найбільше цікавили воєнні теми, особливо його участь у кампанії 1939 року. Він розповідав про три дні боїв у вересні. Його частину відправили з Бялої-Підляської в околиці Борів Тухольських. Там вони билися на два фронти – з одного боку наступали німці, з іншого – війська зі Східної Пруссії. Опинилися в оточенні, підрозділ було розгромлено, а дідусь потрапив у полон.

Він завжди дбав про свій вигляд. Навіть коли хвороба Паркінсона позбавляла його спритності в руках, щодня вранці він голився, робив гімнастику настільки, наскільки дозволяло здоров'я, і одягався елегантно – штани зі стрілками, светр, сорочка й краватка. Якось я спитав, чи обов'язково завжди виглядати так урочисто. Він відповів: «Офіцер завжди має дбати про свій вигляд і подавати приклад».

У ті часи, за глибокої комуністичної доби, про життя довоєнних офіцерів було відомо дуже мало. Я питав дідуся, як воно було, але він відповідав коротко. Натомість бабуся – балакуча й відкрита – розповідала історії про офіцерські бали, новорічні вечори, звичаї. Завдяки їй я пізнав частинку світу, якого вже не існує.

За рік чи пів року до смерті дідусь передав мені пакет своїх військових фотографій у польському мундирі. Сказав: «Залиш їх собі, сховай. Можливо, колись вдасться все це відтворити, можливо, колись це матиме значення».

Це були часи комунізму. Вдома я розпакував конверт і роздивився світлини. Елегантні, чіткі, але тоді я не розумів, що означають відзнаки, нашивки, планки. Не знав, яка їхня символіка.

На щастя, на звороті багатьох фото були дати. Саме завдяки їм пізніше вдалося відновити хронологію подій. Але тоді ця інформація була для мене недосяжною. Декілька знімків я поставив у рамки й виставив у кімнаті, та все одно не міг собі відповісти, що саме вони відображають.

Усе, що я тоді знав, зводилося до дідусевих розповідей про його службу у Війську Польському. Це цілком зрозуміло – після війни він уже був польським громадянином. Думаю, саме це його врятувало. У 1933 році він одружився з полькою і згодом отримав польське громадянство.

Українці, які мешкали в Польщі, але громадянства не мали, були у значно гіршому становищі. Після вступу радянських військ їх визнавали радянськими громадянами та вивозили на Схід.

Дідусь повернувся до Польщі лише наприкінці 1946 року. Довго вагався. Мав зв'язок із братом, знав, що відбувається в Україні: «совєти» окупували країну, і там на нього не чекало жодного майбутнього.

Після війни брат переконував його виїхати разом до Сполучених Штатів. Брат, офіцер Армії УНР, добре знав реалії. Він знав, як закінчували ті, хто залишався: арешти, депортації, смерть на Сибіру. Але дідусь вирі-

eprasa.pl f8ea6d0d0e

шив інакше. Через Червоний Хрест відшукав бабусю з родиною у Плешеві й постановив повернутися до Польщі.

Повернення було непростим. У 1950-х дідусь постійно зазнавав переслідувань: його заарештовували, допитували, тримали по кілька тижнів у в'язниці, а потім відпускали – лише для того, щоб за деякий час знову затримати. Він не міг знайти постійної роботи.

Зрештою сім'я переїхала до Вроцлава – міста, що після війни стало новим домом для людей з усієї колишньої Польщі. Дідусь сподівався, що тут буде легше, що зможе почати з новою ідентичністю. Але й тут не знайшов спокою. Навіть після смерті Сталіна він залишався під наглядом – як усі довоєнні офіцери, а тим паче ті, хто мав український і антибільшовицький досвід.

Лише у 1960-х роках він отримав роботу в «Домі Книжки», у закордонному відділі. Там займався радянською та українською літературою, контактами, постачанням, листуванням. Це нарешті дало йому змогу вести більш упорядковане життя.

Та навіть із плином років тінь минулого тягнулася за ним. У другій половині 1970-х його син, мій дядько Вітольд, талановитий спортсмен, вступив до офіцерської школи. Він мав чудові результати, але його відрахували дисциплінарно на другому курсі під приводом «приховування» певних фактів. Це був чіткий сигнал, що історія дідуся й надалі впливала на долю всієї родини.

Після смерті дідуся й бабусі я ще довгий час знав лише ті історії, які вони розповідали особисто. У мене був пакет світлин, кілька спогадів і кілька уривчастих сюжетів.

Перелом настав лише після 1990 року, коли почали видавати книги, статті та знімати фільми про Другу Річ Посполиту, її армію та українських контрактових офіцерів. Спершу, у перших списках, я не міг знайти дідуся. Лише наступні, детальніші дослідження підтвердили, що він входив до групи сорока офіцерів українського походження, які служили у Війську Польському.

Справжні відкриття прийшли лише близько 2010 року, коли у вже вільній Україні почали виходити публікації про Армію УНР. Шукаючи інформацію в інтернеті, я натрапив на докладні відомості про службу дідуся – у яких частинах він воював, яке проходив навчання.

У 1995 році до Польщі приїхала Наталія, донька брата дідуся – Петра Ярмака. Вона народилася у Сполучених Штатах, була громадянкою США, але чудово говорила не лише українською, а й польською. Привезла машинопис спогадів свого батька. У ньому була історія роду Ярмаків, що сягала XVIII століття, описи битв та оборони Замостя, а також згадки про мого дідуся.

Найбільше враження на мене справила інша книга – «Офіцерський корпус Армії УНР». Саме там я знайшов відомості, що дідусь закінчив офіцерську кавалерійську школу і отримав Хрест Симона Петлюри № 84 – одну з найвищих відзнак.

Завдяки цим відкриттям його українська ідентичність перестала бути чимось розмитим і невідомим. Вона стала фактом – задокументованою частиною нашої родинної історії.

Історія дідуся повернулася до нас у повному світлі завдяки акції «Полум'я Братерства», ініціативі українських пластунів та польських гарцерів, які шукають спільних героїв обох народів і дбають про їхню пам'ять.

Під час урочистостей з нагоди річниці 14 серпня я був там разом з мамою, дружиною і сином Бартошем. Це було глибоке й зворушливе переживання. Мама й досі згадує цю мить як щось виняткове – момент, коли дідусеві повернули ім'я, ідентичність і належну пошану.

Пам'ятаю, як тоді сказав: «Антон Ярмак не хотів бути забутим». І справді – він дочекався того, що молоді люди, які нині живуть у зовсім іншому світі, дізнаються його історію.

На сайті Українського інституту національної пам'яті я знайшов запис про дідуся – у розділі «Героям». Це був момент гордості й хвилювання. Україна пам'ятала про нього, хоча після війни він уже не мав там родини. Його українська ідентичність, багато років прихована, була офіційно засвідчена.

Для нашої родини ця акція стала чимось більшим, ніж просто подією. Це було повернення частини нас самих – тих коренів, які протягом десятиліть були прихованими або забутими. Тепер ми певні: ця історія буде передана далі.

Коли сьогодні я думаю про історію дідуся, в мені визрівають дві думки, якими хочу поділитися з молоддю як польською, так і українською.

Перша – історія ніколи не є чорно-білою. У будь-якій ми знайдемо речі складні, болючі, але також приклади співпраці й взаємної поваги. Якщо дивитися лише крізь призму відмінностей і упереджень, легко потрапити в пастку стереотипів. Лише коли заглиблюємось, шукаємо джерела, говоримо з людьми, можемо зрозуміти й оцінити те, що нас поєднує.

Друга думка – це надія. Навіть якщо якась частина нашої родинної історії зникне у хащах минулого, завжди є шанс, що хтось її знайде. Можливо, не одразу, можливо, через багато років – але якщо це щось цінне, воно повернеться. Так, як повернулася історія Антона Ярмака.

Сьогодні дідусь вже не є анонімною постаттю. Його пам'ятають як офіцера двох вільних країн – Польщі та України – і як людину, котра всім своїм життям подавала приклад. Для мене це доказ, що варто шукати, варто пам'ятати і варто говорити про це вголос, бо саме так ми будуємо мости між поколіннями та народами.

Відкривання історії дідуся стало для мене чимось більшим, ніж просто пошуком фактів. Це була подорож углиб власної ідентичності.

Все почалося з кількох фотографій у конверті, які він передав мені за рік до смерті. Тоді я не розумів, що вони означають. Сьогодні знаю – це був перший крок до правди про нашу родину.

Завдяки рокам пошуків, розмовам із родичами, знайденим книжкам і документам Антон Ярмак став для мене не лише дідусем, а й символом – людиною, яка пройшла крізь бурю двох воєн, пережила політичні переслідування і попри все залишилася вірною своїм цінностям. Для моєї мами це був урок про те, що її батько мав дві ідентичності – польську та українську – і що обидві були однаково важливими. Для моєї дружини і сина – новий погляд на родинну історію, частина якої багато років залишалася невидимою.

Сьогодні я дивлюся на світлини дідуся, що висять на стіні. Він не хотів бути забутим. І це вдалося – ми пам'ятаємо. І ця пам'ять залишиться з нами назавжди. ●

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Оксана ЗАХАРЧУК
Фото з сайту resource.history.org.ua

Василь Витвицький – літописець української музичної історії

Коли нарід не може говорити зі світом устами свого уряду і своїх дипломатів, повинен промовляти до нього засобами своєї культури.
(Василь Витвицький)

Еміграційна гілка представників української музичної культури в галузі музикології повоєнного періоду представлена такими визначними іменами, як Мирослав Антонович (Нідерланди), Роман Савицький (США), Зиновій Лисько (США), Павло Маценко (Канада), Андрій Ольховський (США). На особливу увагу заслуговує постать Василя Витвицького (1905-1999) – музикознавця, науковця, публіциста, лектора, композитора, диригента, педагога, музично-громадського діяча.

Необхідно зазначити, що вивчення історії української музичної культури в еміграції довший час було недоступне для українських музикознавців. І лише із здобуттям Україною незалежності ситуація змінилася. Важливу роль у цьому процесі відіграє Інститут церковної музики в Українському католицькому університеті, який очолює професор Юрій Ясіновський. Тут не тільки зберігаються, але й науково опрацьовуються архівні матеріали Василя Витвицького, Мирослава Антоновича, Ігоря Соневицького, віднедавна – Юрія Оранського. Були видані дві монографії Витвицького (про М. Березовського і М. Гайворонського), ноти його струнного квартету і Диптих для струнного оркестру, а також дві збірки науково-публіцистичних праць. Велику допомогу в пошуковій роботі надає Інституту науковець з Перемишля Володимир Пилипович, за сприяння якого 2004 року в Перемишлі була опублікована докторська дисертація Василя Витвицького.

Василь Витвицький

Свої статті та рецензії Витвицький публікував у часописах Австрії, Канади, Німеччини, США, України, Франції. Майже жодна сфера культурного життя Галичини та діаспори не залишена поза його увагою у проміжку між 1930-1990 роками. Про це свідчить список публікацій, що охоплює близько 250 позицій. Автор швидко і гостро реагував на потреби щоденного музичного життя. Та про що б він не писав, завжди зберігав чітку позицію патріота. У численних виступах на сторінках газет та журналів він прагне якомога повніше розкрити надбання рідного мистецтва, пропагувати його за межами України.

Василь Витвицький народився 16 жовтня 1905 року в Коломиї (Галичина) в родині шкільних вчителів. Благодатний вплив аури Коломиї Витвицький пояснює старовинністю міста, що входило колись до Галицько-Волинського князівства, та межовим положенням його на стику різних регіонів України: Покуття, Гуцульщини, Буковини, Бойківщини і Поділля. У зв'язку з подіями І Світової війни родина емігрувала до Праги, і там Василь малим хлопчиком бував у помешканні батькового приятеля, видатного українського фізика Івана Пулюя, одного з відкривачів і дослідників променів, які потім одержали назву рентґенівських.

Після повернення з Праги Василь розпочав навчання в Коломийській гімназії, де співав у хорі (бас). Пізніше їде до Кракова і вступає на музикологію Яґеллонського університету. Тут навчається у професорів Йозефа Райса та Здзіслава Яхімецького. Паралельно слухає лекції з української мови та літератури у професорів Івана Зілинського та Богдана Лепкого, про яких пізніше згадує: «Обидва добрі знавці своїх предметів і обидва педагоги непересічної якости».

У 1929-1937 роках Витвицький працює у філії Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка в Перемишлі. Музичний інститут був у місті поважним музичним осередком, і як директор інституту (з 1933-го) Витвицький диригував хором «Перемишльського Бояна». Роки життя у Перемишлі були наповнені сумлінною працею над завершенням освіти. Витвицький одержує звання доктора філософії в ділянці музикології (1932). Докторська праця присвячена розвиткові української сольної пісні в Галичині у другій половині XIX століття.

Однією з причин переїзду Витвицького до Львова була запропонована йому в середині 1937 року праця в Українському видавничому інституті на посаді музичного референта.

У середині 1930-х одним з найболючіших питань нашого музичного життя було питання професіоналізму. З метою утвердження професійних засад української музики група композиторів і музикознавців заснувала 1934 року Союз українських професійних музик (СУПРОМ), який очолили Нестор Нижанківський і Василь Барвінський. А при Науковому товаристві ім. Шевченка була організована Музикологічна комісія, яку очолив Станіслав Людкевич, і 22 березня 1936 року відбулося її перше засідання. Члени Комісії зійшлися на думці, що головною метою їхньої діяльності є дослідження історії української музики й видання музичного журналу.

Витвицький входить до складу СУПРОМу, Музикологічної комісії НТШ і редакції журналу «Українська музика». На сторінках галицької преси він виступав як послідовний прихильник розвитку музичного професіоналізму.

Нові вимоги до музичного мистецтва, виховання професійних кадрів викликали нагальну потребу у відповідних українських методичних посібниках, зокрема для хормейстерів, керівників хорових осередків Галичини. Так з'явився «Диригентський порадник» (1938), створений спільними зусиллями Миколи Колесси, Зиновія Лиська та Василя Витвицького, під редакцією останнього.

Одночасно з викладанням теоретичних предметів у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка Витвицький розпочинає працю в музичній редакції Львівського радіо.

Роки німецької окупації не припинили активної діяльності Витвицького на ниві рідної культури. Разом з С. Людкевичем, В. Барвінським, З. Лиськом та іншими митцями він

eprasa.pl f8ea6d0d0e

працює в оргкомітеті, який готував відзначення ювілею Миколи Лисенка (1942). Особлива заслуга Витвицького – у влаштуванні виставки документів та рукописів композитора, а також підготовка і публікація великої статті про взаємини Лисенка і Франка.

Згодом він вирішив емігрувати через Австрію і Німеччину до США (1944-1949). Після переїзду до Америки (1949) Витвицький швидко стає в центрі музично-громадського життя в еміграції. Викладає в Українському музичному інституті в Детройті, який був заснований 29 серпня 1952 року у Нью-Йорку (створений за зразком Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові; як централізована система музичного виховання він об'єднав ряд музичних осередків у кількох штатах). Тут Витвицький співпрацює з редакціями тижневика «Новий шлях» та місячника «Нові дні».

Як і раніше у Львові, він з особливою любов'ю звертається до слухацького музичного радіомовлення. Це уможливлює спілкування з численною аудиторією, для якої готує щотижневі програми з історії української музики. Крім 25 монографічних, в ефір вийшли передачі про музику в житті Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, церковну, балетну, камерну музику тощо.

Особливо тісні творчі взаємини пов'язують Витвицького з Капелою бандуристів. За його ініціативою було засновано українсько-американське «Товариство прихильників капели». Для пропаганди інструменту та гри на бандурі писав статті про капелу до різних газет і журналів, здійснив музичну редакцію ювілейного збірника на вшанування керівника капели Григорія Китастого.

Витвицький як композитор працював у сфері камерно-інструментальної музики. Це Диптих (Пісня і танець) для струнного оркестру, фортепіанне тріо, Струнний квартет.

Особливої ваги композитор надавав педагогічному репертуару. З цією метою були створені дві збірки обробок українських народних пісень для фортепіано в 4 руки, музика до казок «Гусеня», «Півник і курочка», «Сонатіна» для фортепіанного ансамблю, «Молодіжна сюїта» для скрипки, віолончелі та фортепіано.

Музикознавча праця Витвицького в Україні і в еміграції тривала близько 70 років. За цей час він написав і опублікував три монографії, наукові статті з історії української музики, рецензії та огляди, статті про музичне і громадське життя.

Подвижницька діяльність Витвицького на ниві української музичної культури була спрямована на утвердження українства в умовах бездержавного існування української нації. Тому одним з ключових завдань нашої музичної еміграції було відстоювання самобутності української музики, її права на окремішність і власне історичне коріння. Витвицький писав про масові перекручення, дезінформацію і неточності там, де мова йшла про історію і культуру України. Зокрема він зазначав, що російська музична історіографія анексувала Дмитра Бортнянського повністю і виключно для себе. А ще Витвицький зауважив, що, особливо після І Світової війни, випадки використання українських пісень як свого культурно-національного надбання були не тільки з боку російських, але й польських виконавців.

Слід сказати, що Витвицький був надзвичайно тонким і глибоким музикантом, який правильно трактував образ гетьмана Івана Мазепи в симфонічній поемі Ференца Ліста «Мазепа». На підставі добору і розвитку музичного матеріалу Витвицький констатує, що Ліст змалював постать Мазепи з незвичайною увагою і прихильністю. Видатний угорський композитор не спокусився поширеною в Європі романтичною легендою, що була витвором фантазії шляхтича Яна-Хризостома Пасека, особистого ворога Мазепи з часів його перебування у польському королівському дворі. Історія з конем послужила Лісту тільки за тло образу Мазепи. Витвицький пише: «Герой поеми Ліста, як це виразно чуємо і відчуваємо, не коханець, не шукач романтичних пригод, а лицар, що з надлюдською силою переносить удари ворожих сил, підноситься і – стає володарем». Музична характеристика Мазепи – це мужня, героїчна, протяжна тема – мелодія, яка у фіналі поєднується з козацьким маршем. Тут звучить могутній переможний звук фанфар.

Розвідка Витвицького «Микола Лисенко – учитель» засвідчує широку обізнаність музикознавця та достовірну інформаційну насиченість поданого матеріалу. Образ Лисенка-вчителя, його способи навчання і навіть поведінки змальовані у споминах його учнів. Одна з колишніх інституток, письменниця Наталена Королева згадує, що стати ученицею Лисенка і втриматись на тому становищі не було легко. Він – єдиний з-поміж учителів музики в дівочому інституті – мав право вибору учениць. В описах Королевої бачимо Миколу Віталійовича ввічливим учителем, дуже тактовним у відношенні до учениць і завжди елегантно вдягненим. Його всі любили й поважали. Витвицький наводить наступне цікаве свідчення. Учениця Лисенка Щербаківська-Кричевська підкреслює його широку терпимість до чужих поглядів і тонку делікатність. За її словами, учні і співаки хорів, якими диригував, ставилися до нього «майже з побожністю».

Повне здійснення Лисенкових педагогічних цілей і засобів стало можливе аж у його власній школі. Між класами інструментальної гри на фортепіано, скрипці та віолончелі був клас гри на бандурі, клас сольного співу з окремим оперним відділом, а також клас української драми. Пізніше (у 1918-му) ця школа перетворилася на Державний музично-драматичний інститут ім. Лисенка. Одним з ідейних музично-педагогічних напрямків школи був її тісний зв'язок з українським національним ґрунтом. І це в той час, коли про рідну народну основу такої школи було заборонено й говорити. У підсумку Витвицький зазначає, що Лисенко увійшов в історію українського музичного шкільництва як один з найвидатніших і найуспішніших педагогів.

Проживаючи в еміграції, Витвицький пильно стежив за музичним життям України в СРСР. Його глибоко турбували складні проблеми національної музичної культури, політичні утиски, що гальмували її розвиток. У численних виступах автор говорить про навмисне відсування української музики на задній план. Яскравим прикладом цього може служити участь Київського театру опери та балету в XVI Міжнародному фестивалі оперного мистецтва в Мадриді. Цю інформацію Витвицький взяв з журналу «Музика» (1979/4). Іспанська преса із захопленням писала про виконавську майстерність колективу. Витвицький піддає гострій критиці репертуарну політику театру, який повіз на гастролі три російські опери. Музикознавець з гіркотою відзначає, що з уваги на прийняті в цілому світі звичаї міжнародного музичного спілкування таке повне нехтування творчості свого народу свідчить про стан рішуче аморальний. Виважене, справедливе, сміливе публіцистичне слово Витвицького боролося за гідну репрезентацію української музичної культури в світі.

Таким чином, подвижницька багатолітня і різновекторна музично-громадська діяльність одного з провідних українських митців західної діаспори Василя Витвицького була підпорядкована великій меті, яку він сам і визначив: «Вивести українську музику на височини мистецтва і створити з неї сильну твердиню для самозбереження і розвою нації». ●

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА
Фото з Вікіпедії

Нова церков служыт юж 100 років

Панкнянска церков єст прекрасна, панкняне не хотіли памятати зла, приглеченого до села І Сьвітовом війном, накрили го новом церквом. Збудувано єй заразіся по одкочыню ся фронта, з радости, же зас можут мирні жыти. Рік будовы выписали над головным входом, жебы фурт наводити на тяму, же лиху годину далеко на схід одогнати допоміг Бог. Взнесена єст в 1916 р., хоц панкнянской церкви нихто не підкурил як гладышівску. Стара, деревяна была красна, але пак неремонтувана скоро нищіла, розобрати не позвалял єй реставратор. Мурованій тіж ничого не бракує, єст єдиным того роду храмом Господнім Бескыду Ниского. Даст Бог, же захисникы на земли, намащеній кырльом героів, стрымуючых сучасне зло на сході Украіны, тіж скоро почнут будувати новы храмы, гарщы ниж мали – не руского, а справжнього мира.

Шкода, же старой, панкнянской церкви юж не є, обі тішыли бы не лем наше око, реставратор достерігал єй красу, але грошы на єй ремонт не мал. На жаль, тридільну, деревяну з трьома банями, адже суто лемківску, з найнишшом над святилищом панкняне розобрали в другій половині тридцетых років XX столітя – по '47 и так бы єй розобрано, так як дайме на то православну во Волівци (збудовану в 30-х роках XX столітя). Нова панкнянска єст чысто інша, єст мурувана, має лем єдну баню и вырастат з рівнораменного, грецкого креста – адже православного. Гармонія єй пропорций єст взірцева, зо сьцін бє спокій, викликуючый задум. Єст така достойна, бо австрийска влада не нашмаряла юж зуніфікуваных, державных плянів. Згідно з австрийском модом выбудувано церкви в Маластові и Смереківци, зато так барз сут подібны. Подібны взношено в цілым Цісарстві Австрийскым, бо державныма плянами мож было хоснувати ся безкоштовно. Муры гнешнього панкнянского храму зродила галицка архітектурна думка, єй сьціны вырастают з грецкого креста, принимают його вид и такым же крестом сут звінчаны (нашы стары святині часто накрыты были власно грецкым крестом). Крест, выдвигненый на панкнянску копулу, нагадує язычок горіючой сьвічкы, єдина баня панкнянской святині здає ся горіти молитвом молящых ся в ній люди.

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Барабан

Барабан, вырастаючый з простокутных сьцін головной и двох бічных нав, нагадує двигнену до горы сьвічку, горіючу молитвом народа в церкви зобраного. Простокутны сьціны нав в барабані єднают ся и рогатым колесом идут ґу небу. Звінчаны сут крестом, двыгненым на сам верх осмоспадовой бані, вкриваючой панкнянскый осмокутний барабан ничым покровом Милосердя Божого. Надцерковный крест, хоц не є на ним розпятого Ісуса Христа, сьвітит Божым сяйвом и бесідує о Сыну Божім – Человіколюбцю. Фурт повтарят за єґомосьцьом о торжественных великодных одправах: *Христос Воскрес, Христос Воскрес, Христос Воскрес.*

Підкопульний барабан панкнянского храму (спераючый ся на осмох навовых сьцінах), будучый осмокутником, принимаючым вид колеса, має вісем сьцін та вісем выглядів. Єст ґранястым, осмокутным вальцьом з осмома выглядами в каждій сьціні – то символ осмого дня, в котрым жыєме. Колесо, вписуюче ся в барабан, має ищы канты, бесідує, же християне хоц фурт старают ся ити за Ісусом Христом, то барз часто мусят покутувати за свої гріхы. Осмий ден настал в дню народин Ісуса Христа (товды скінчыло ся Боже одпочываня – адже 7 ден), а скінчыт ся Страшным Судом. Товды, кєд до посьлідньой годины будеме вірити в Ісуса Христа (не заснеме и не бракне нам оливы), воскреснеме до вічного жытя. Створиме істинне колесо, не маюче юж найменшого ріжка. Будеме жыти и жыти перед лицьом Бога Жывого, без паданя в гріх.

Сьціны барабану сут юж іншы, сут простокутниками, але домінує в них не шырына, а высочына. Сут выдолжены, як тіла святых на іконах, то значыт, же по воскресіню будеме мати інше тіло. Товды медже воскресшыма а Богом не буде юж жадной сьціны, медже нами а Богом не буде жадных перепон, хоц неперехідны «сьціны» будут. Перед неєдным з нас двері Царства Божого будут заперты (Оригеней бесідувал, же не все, же Бог на кінци помилує аджи Сатану, кєд ся покає). Час, настающый по нашім воскресіню, не буде мал кінця, товды будеме мочы стояти перед Богом лице в лице, так як апостоли з Ісусом Христом. Товды часы, кєд чловек годен відіти лем плечы Сотворителя, проминут юж на все.

Східна сьціна

Панкнянский храм стоіт так як прадідове право наказує, святилищом на схід. В сесій церкви заокруглена єст лем єдна сьціна, але аджы она півколесом єст лем в середині, а на дворі дістає кантів. Внутрішнє східнє півколесо на дворі має три сьціны. Символіка сесой сьціны єст барз цікава, внутрішнє півколесо бесідує, же Бог єст Єден и Незбагнений, та східна сьціна півколесом отворена на люди, адже бесідує, же Бог нас любит, та не може без нас жыти и жыти. Сеса сьціна бесідує, же Сотворител, згідно з першом заповідьом, єст Богом Єдиным, Вітцьом вшыткого, што жыє. Ісус Христос апостолам бесідуючы: Хто бачив мене, той бачив Отця (Ів. 14, 9), не циґанил. Внутрішня, східна сьціна панкнянского святилища на дворі має вид трьох сьцін, бо Невидимого Бога видиме в Сыні Божім, но и обявлят ся в діяню Святого Духа. В зовнішній, потрійній, східній сьціні святилища сут три выгляды, выходячы на схід, адже вказуют Бога в Трійці Єдиного. Выгляд середньой, зовнішньой, східньой сьціны єст округлий – адже символізує Бога Отця, в середині видиме го в центральнім місци півокруглой сьціны. В бічных, зовнішніх, східных сьцінах святилища сут простокутны выгляды, з горы заперти півколесом – то символы Сына и Духа Святого. Два бічны выгляды святилища долом сут простокутниками, бо Сын Божый принимат на ся нашу плот, та Невыдимий Святий Дух на земли діє. В горі мают вид півколеса, ним повідают, же Бог Неба не залишил, же Ісус Христос, яко Сын Чловечый, не перестал быти Богом, же фурт має в собі дві натуры, Божу и нашу, незмішаны и нероздільны. Зато на старых іконах Розпятя аджи на кресті очы має отворены, бо Бога смерт ся не може імати.

Навы

Головна и бічны навы сут простокутниками, формом підповідают, же молят ся в них люде, котры не одтяли ся ищы од гріха, так на гет. Каждий простокутник єст символом земли, має штырі бокы (адже смеры світа) и штырі куты (жытєвы закруты). Канты нав бесідуют, же гуртуют ся в них не лем святці, але и грішний нарід, який, хоц вірит, то одходит од Бога и то нераз, а пак корит ся и вертат до Сотворителя. Християне часто сут сучасныма Митарями, лем гнеска, кєд священник бесідує: ***Єлици оглашеннії ізидіте:*** *оглашеннії, ізидіте: єлици оглашеннії ізидіте, да никого от оглашених, єлици вірнії, паки і паки миром Господу помолимся* – нихто з церкви юж не выходит. Колиси неохрещены (оглашенны – адже почынаючы познаваня правил християнской віры), та грішникы на даякий час одсунены од причасти Святых Тайн мусіли вийти з церкви до притвору. Перед вірую заперано перед нима двері (по словах: *Двері, двері, премудростію воньмім*).

Вшыткы навы юж при самій земли зросли ся и творят вид креста, то значыт, же вшыткы християне охрещены во Імя Ісуса Христа мирні єднают ся зо собом в Бозі. Хоц осібне выстрілили зо земли, лучыт іх крест Господній, в горі получыли ся в єдну Церков и накрыли баньом спільной молитви. Туземны простокутникы нав неєдного нашого храму, єднаючы ся в заокругленых копулах, сут знаком того, же молящы ся в церквах єднают ся в християньскій Надіі, Вірі и Любови. Вшыткы простокутны сьціны панкнянской церкви (а єст іх вісем) єднают ся и в гору стріляют осмокутным барабаном, припоминаючым барже юж колесо ниж ґранястослуп, бо молящы ся в церкви єднают ся в Божій Любови (колесо єст символом Бога). Каянникы зачынают принимати Божы выміры, зато осмокутний барабан, будучы вельокутником, наберат виду колеса. Канты ищы має, но бо серед молящыма ся не бракує немаючых на собі весільной одежы. Гранясте колесо барабану має канты, але його куты сут юж не прямы (proste), а тупы (rozwarte). Любов до Бога справлят, же простокутны сьціны в горі почынают зміняти свою форму, выдолжаючы ся, отверают ся на себе и тратят канты. Лучат ся зо собом и зачынают принимати вид колеса, а колесо барабана панкнянской церкви, хоц ґранясте, єст знаком нашого стрімліня до єдности з Всемогучым Богом, вказує, же зачынаме ся зміняти, адже одтваряти в собі Божу подобу. ●

Далі буде

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Анні Гнатюк

з нагоди 80-ЛІТТЯ
бажаємо
Божого благословення.
Нехай Божа Мати
оберігає Своїм Покровом
і випрошує потрібні ласки у Бога
на многії і благії літа.

Чоловік
та діти з родинами

Об'єднання українців у Польщі, гурток в Ольштині, Державна музична школа імені Фридерика Шопена та Міжшкільний пункт навчання української мови в Ольштині запрошують учнів початкових та середніх шкіл на

XXII Огляд української співаної поезії та авторської і сучасної пісні

Тема огляду – **Василь Симоненко**

Захід відбудеться 15 листопада 2025 року в концертній залі музичної школи на вулиці Костюшка 39.

Заявки на бланку зголошень слід надсилати до 31.10.2025 на електронну пошту: kolo.olsztyn@ukraincy.org.pl

Більше інформації – Петро Табака: 506 941 162.

Благодійна «Маланка Маскарад» в Народному домі в Перемишлі 24 січня 2026 року

Чудова музика, карнавальні коктейлі, конкурс на найоригінальнішу маску і повний емоції аукціон на закупівлю тактичної медицини для захисників і захисниць України.
Замовлення місць за номером 730 188 648 або через QR-код.
Ціни квитків:
До 31 грудня 2025 року:
– звичайні: 250 зл.
– студентські (студенти до 26 років): 200 зл.
Від 1 січня 2026 року:
– звичайні: 300 зл.
– студентські: 250 зл.
Кількість місць обмежена.
До зустрічі!

Управа відділу та управи місцевих гуртків Об'єднання українців у Кошаліні, Колобжезі та Валчі запрошують на

VII Перегляд українського кіно 2025

Українські фільми будуть представлені в таких містах:
Кошалін, Колобжеґ, Славно, Дарлово та Валч

КОШАЛІН
Центр культури «105», вул. Zwycięstwa 105
● 5 жовтня 2025 (неділя), 17:00 – фільм під назвою «Кіборги» (воєнна драма) реж. Ахтем Сеітаблаєв
● 8 листопада 2025 (субота), 16:00 – фільм під назвою «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)
● 22 листопада 2025 (неділя), 15:45 – фільм під назвою «Киснева станція» (історична драма)

КОЛОБЖЕҐ
Кінотеатр «Вибжеже», вул. Łopuskiego 24
● 12 жовтня 2025 (неділя), 16:00 – фільм під назвою «Кіборги» (воєнна драма) реж. Ахтем Сеітаблаєв
● 26 жовтня 2025 (неділя), 16:00 – фільм під назвою «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)
● 9 листопада 2025 (неділя), 16:00 – фільм під назвою «Киснева станція» (історична драма)

СЛАВНО
Славенський дім культури, вул. Augusta Cieszkowskiego 2
● 12 жовтня 2025 (неділя), 18:00 – фільм під назвою «Кіборги» (воєнна драма), реж. Ахтем Сеітаблаєв
● 9 листопада 2025 (неділя), 18:00 – фільм під назвою «Я, „Побєда" і Берлін» (комедія)
● 16 листопада 2025 (неділя), 18:00 – фільм під назвою «Киснева станція» (історична драма)

ДАРЛОВО
Кінотеатр «Байка» – Дарловський осередок культури, вул. Morska 56
● 4 жовтня 2025 (субота) 18:00 – фільм під назвою «Кіборги» реж. Ахтем Сеітаблаєв
● 19 жовтня 2025 (неділя) 17:30 – фільм під назвою «Я, „Побєда" і Берлін»
● 31 жовтня 2025 (п'ятниця) 18:00 – фільм під назвою «Киснева станція»

ВАЛЧ
Валецький центр культури, Plac Zesłańców Sybiru 3
● 18 жовтня 2025 (субота), 16:00 – фільм під назвою «Кіборги» реж. Ахтем Сеітаблаєв

Покази – некомерційні. Вхід – вільний!

Співорганізаторами VII Перегляду українського кіно виступили Центр культури «105» у Кошаліні, Регіональний центр культури імені Збіґнєва Герберта в Колобжезі, Славенський дім культури в Славні, Кінотеатр «Байка» – Дарловський осередок культури в Дарлові та Валецький центр культури.

eprasa.pl f8ea6d0d0e

Axios! Axios!

У суботу, 13 вересня 2025 року, у Вроцлавській греко-католицькій катедрі в час, коли Ви, Отче Маріушу, міняли ризи зі священичих на єпископські, багатократно прозвучало величне «Axios!».

Ми, Ваші парафіяни, з трепетом душі сприймали це величання, усвідомлюючи водночас, що Ваша майже десятилітня присутність серед нас у Білому Борі – це була лише, за словами Ліни Костенко, «дорога в дорозі».

Нехай зображена на білобірській іконі Мати Божа – Мати Скитальців, перед якою Ви завжди з молитвою і благальною піснею «Царице наша преблагая» ставали на коліна, захищає Вас своїм омофором.

Ми вдячні за дар Вашого покликання, молимось, щоб за прикладом апостолів і надалі сповнені натхнення ішли Ви дорогою віри, надії, любові і віддано служили істині, якою є Господь Бог в Тройці Святій Єдиній.

Як парафіяльна спільнота й українська громада Білого Бору щиро дякуємо Вам за віддане служіння, змістовні проповіді, мудрість, активну присутність, відкритість, зичливість, добре слово, уважність, теплоту й інші якості Вашої Особистості.

Нехай дано Вам буде здоров'я, наснага й сила, необхідні для оберігання всього сокровенного в нашому народі й оповитому драмами і викликами світі.

Парафіяльна спільнота Церкви Різдва Пресвятої Богородиці,
гурток ОУП, школа ім. Т. Шевченка в Білому Борі

Передплата «Нашого слова» на 2025 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**145,00** зл	**290,00** зл	**580,00** зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**155,00** зл	**310,00** зл	**620,00** зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl f8ea6d0d0e

UKRAIŃSKI FESTIWAL

49. JARMAROCK FEST

17-18 X 2025

KLUB B90, GDAŃSK

ALYONA ALYONA
SADSVIT
HOYRAKY
DARIE LU
I3 DNIPRA
HURTOM
SZARAWARY
VIRA DUDA

Wydarzenia towarzyszące:
ARTBOX

BILETY
https://turnup-tickets.pl/49jarmarock
FB: JarmaRockFEST

Patronat honorowy:
Konsulat Ukrainy w Gdańsku

Organizatorzy:
Związek Ukraińców w Polsce Oddział Pomorski
NAVPAKY TEATR
TYNKA

Partnerzy:
B90
Majsternia
PIEROGI LWOWSKIE

Dofinansowano ze środków:
GDAŃSK
WOJEWÓDZTWO POMORSKIE
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Patronat medialny:
Radio Gdańsk
Наше Слово
trojmiasto.pl
ua.pl
НАША ПОЛЬЩА

eprasa.pl f8ea6d0d0e